

NUDUL ÎN CREAȚIA SCULPTORULUI ȘI PEDAGOGULUI ION ZDERCIUC

Eleonora BRIGALDA, dr., conf. univ.,
Ana MARIAN, dr.

Summary

For the sculptor Ion Zderchuk, the nakedness has its ability to transmit the expression, which allow to show a mood in the portrait's mage, but also to attain a high degree of truthfulness in his compositions. His knowledge of anatomy and art image transmission, acquired at the Republican Art School by the name of I. E. Repin in Chisinau, later at the Academy of Arts in St. Petersburg, was applied by Ion Zderchuk for the profession of sculptor and teacher. From the twenty seven students the eleven persons have chosen the nude figure for the graduation thesis.

Pentru plasticianul Ion Zderciuc, nudul are posibilitățile sale de expresie, care permit relevarea dispoziției portretizatului, dar și conferirea unui grad înalt de veridicitate compozițiilor sale.

La vârsta de 17-18 ani, viitorul sculptor a modelat un prim nud. Din adolescență, încă, dragostea pentru frumos îl tenta să modeleze nuduri, un gen al artelor plastice atât de palpitant pentru el [3, p. 22]. La colegiul *A. Plămădeală*, pe atunci Școala Republicană de Arte *I. E. Repin*, primele nuduri, desenate, au fost create de el când era la anul III. Inițial, Ion Zderciuc a fost fascinat de opera lui Auguste Rodin și voia să facă și el o reprezentare a bunicii, să evidențieze caracteristicile vârstei, pielea cu riduri. Voia și el să deseneze, ca Albrecht Dürer, în schița sa o femeie de vârsta a treia nud. La anii III-IV, fiind în clasa profesorului Afanasie Oprea, a executat desenul și a pictat un nud. Profesorul accentua atenția elevilor la construirea formelor, la echilibru, coloristică. Impresionați de pictorii renascentiști, elevii, printre care și Ion Zderciuc, se străduiau să imite hașurile lui Michelangelo.

După aceea, în timpul studiilor la Academia de Arte din Sankt-Petersburg, din anul II, a început a modela nuduri. El urmărea procesul de lucru al colegilor mai pregătiți, dar încă nu posedă abilitățile necesare. Dar în anul II, semestrul II, a făcut un nud-relief, urmărind legitățile reprezentării clasice, dar conferindu-i și o tentă impresionistă și o lejeritate care vorbea deja despre profesionalismul lui. În anii de studii III-V modelau nuduri incontinuu: nud în picioare, nud feminin, nud masculin. Ion Zderciuc prefera stilul impresionistilor, când lucra în bronz, cel al lui Michelangelo, când lucra în piatră sau marmură. L-a pasionat și arta africană, în care îl atrăgea în mod deosebit privirea, mimica personajelor, textura și energetica pieselor de artă religioasă. Orice expoziție vizitată exercita asupra spiritului creator al tânărului Ion Zderciuc o anumită influență [2, p. 87].

Este necesar să remarcăm faptul că în linia de nuduri create de Ion Zderciuc este dificil sau, practic, imposibil să urmărim o evoluție pas cu pas. De fiecare dată, autorul se orientează spre diverși maeștri, face replici ale unor lucrări ale acestora, se reîntoarce peste un timp la imaginile agreate odinioară.

Printre primele nuduri care s-au păstrat în atelierul sculptorului Ion Zderciuc este și *Nud feminin*, lucrat în bronz în anii '80-'90. Principalele caracteristici ale acestuia sunt formele aplatizate, fără rotunjiri, astfel încât forma se citește în contre-jour. Aici este impresionant gestul dezinvolt al mâinilor.

Un alt nud, realizat în aceeași perioadă (1988, bronz), reprezintă o figură dezbrăcându-se. El păstrează forma unitară, fiind privită ca o umbră intensă în contre-jour. Gestul mâinilor dispare treptat, lucrarea fiind lecturată în întregime.

Din această perioadă datează și compoziția *Muza timpului* (1982, bronz), în care formele corpului transpar ușor prin haina diafană. Eleganța chipului, plastica formelor, alura unei piese antice au fost redade cu măiestrie de autor.

Din anul 1993 datează *Nud feminin* în bronz, în realizarea căruia se resimte școala făcută la Sankt-Petersburg: este un nud relaxat, cu formele mușchilor coapselor puternic evidențiate, cu gestul mâinilor ridicate deasupra capului. Acest nud are un precedent: *Nud feminin* (1983, metal), care este redat în aceeași mișcare, dar diferă prin pieptul aplatizat, pe care se întrezăresc sub piele coastele și prin șoldurile mai puțin proeminente.

Sculptorul lucrează și în manieră abstractă, așa ca în mostra de sculptură cu denumirea *Nud. Răpirea Europei* (anii '90, bronz) și în cea cu titlul *Nud* (1990, bronz). În prima lucrare, formele, volumele realizează un contrast între formele pline și cele goale, toate însă conferă nudului, redat culcat,

plinătate fizică. Cea de-a doua piesă se caracterizează prin volumele redată strict prin forme geometrice, care nu se intercalează, ca în primul caz, ci se suprapun într-o logică cunoscută doar de autor.

Uneori, plasticianul inițiază un discurs complicat cu spectatorul. De exemplu, în lucrarea *Rugă* (anii '90, bronz), formele sunt aparente și ascunse simultan, lucrarea poate și nu poate fi calificată ca nud și doar mâinile împreunate în rugăciune și energetica lucrării domină spectatorul îndelung.

O altă lucrare, *Nud* (2000, bronz), reprezintă o figură robustă de femeie, cu formele ușor rotunjite, în mișcare de contrapposto, cu mâinile la piept. Din aceeași serie este și sculptura *Nud* (2000, bronz), în care personajul este redat într-o mișcare liberă cu mâinile deasupra capului. Autorul urmează linia de reprezentări din anii '90.

Ceva mai descătușată este *Cocheta* (2000, bronz), care pare a poza discret în fața spectatorului. Dar, la fel ca în anii '90, silueta se lecturează primordial, formele volumetrice rămânând să fie citite ulterior.

Chipul din lucrarea *Nud feminin* (2005, teracotă) este redat de Ion Zderciuc cu deosebită tandrețe. Spre deosebire de nudurile din anii 1990-2000, acesta este redat cu lux de amănunte: sub pielea personajului se profilează coastele, formele sunt redată conform caracteristicilor anatomice. Mișcarea corpului este liberă și senzuală.

În anul 2006, sculptorul creează în bronz nudul *Disperare*. Spre deosebire de nudul bărbătesc, omonim, realizat de Alexandru Plămădeală, acesta este mai calm și relaxat, mai puțin tensionat și dramatic. Poate fi urmărit lucrul sculptorului cu modelul, dar și anatomizarea riguroasă, care conferă viață chipului.

Din această perioadă datează și lucrarea *În așteptare* (2009, bronz), în care, tratarea realistă, exagerarea lungimii membrelor inferioare și a corpului, poza personajului contribuie la crearea unei atmosfere aparte, de așteptare.

Sculptorul Ion Zderciuc vine și cu replici ale unor lucrări mai vechi. Astfel, *Nudul. Răpirea Europei* (anii '90, bronz) precede în general un nud mai recent, cu denumirea *Liniște* (1994, marmură). Lipsit de stilizare și abstractizare care caracteriza primul nud, acesta din urmă, *Liniște*, conține forme rotunjite și armonios compuse. Totuși, pe lângă dispoziția relaxantă, el conține și o doză de încordare fizică.

Un nud cu denumirea *Eva* (1997, bronz) reprezintă o femeie între două vârste, caracteristicile specifice ale căreia au fost redată cu exactitate. Avem în față nu un personaj biblic, ci o femeie contemporană, ajunsă la vârsta când deja este necesar să meditezi asupra adevărurilor vieții. Denumind acest nud *Eva*, autorul nu numai că a ridicat probleme de spirit, ci și a redat iscusit corpul nud, caracteristicile de vârstă ale personajului.

Ajuns la etapa când sculptorul deja și-a format propriile convingeri despre modul în care trebuie să fie modelat un nud, sculptorul Ion Zderciuc abordează nudul ca parte constitutivă a compozițiilor sale. Astfel este un dublu nud cu denumirea *În zidul lor zidesc suflarea* (1994, bronz), conținând o figură feminină și una de bărbat, ținându-se de mâini. În această lucrare se resimte energetica mostrelor africane, dar și influența nudurilor lucrate în anii 1990-2000. Figurile sunt privite și apreciate în contre-jour.

Tema perpetuă a dragostei, cu reflexe de sexualitate, este redată de sculptor în compoziția *Îndrăgostiții* (1987, bronz), în care cele două nuduri sunt artistic intercalate astfel încât se privesc de la distanță ca o floare.

Nudurile în care persistă corporalitatea au stat la baza compoziției *Sărutul* (1987, bronz). Aici cei doi sunt redați într-o îmbrățișare nepământească, ce le „topește” mâinile și picioarele. Metafora acestei imagini de „la figurat” trece „la propriu” [2, p. 87].

Formele organic rotunjite, cu efect de nonfinit, migrează în compoziția *Abandonatul* (1988, bronz). Dar, în afară de efectele și imaginile-raționamente ale sculptorului, creația lui se află sub imperiul influențelor operei lui Constantin Brâncuși, care se resimt și în această imagine. *Nou-născutul* brâncușian este cosmic și produce altfel de asociații decât *Abandonatul* lui Ion Zderciuc, care trezește compasiune și duioșie.

Din anii 1993-1994 datează compoziția cu două nuduri *Și dor și zbor* (bronz). Cele două corpuri sunt redată în zbor, levitând ușor deasupra pământului, este un imn al dragostei, metafora lui Ion Zderciuc fiind redată și aici direct. Această lucrare va genera o compoziție de proporții mai mari, cu denumirea *Pe aripile dragostei* (1988-1994). Lucrată cu grijă în lemn nuanțat, ea abordează un subiect similar: zborul dragostei, tandrețea existentă între două persoane îndrăgostite. Spre deosebire de prima compoziție, aici prezintă interes jocul clarobscurului și aplicarea culorii. Autorul nu tinde spre naturalism, culorile de bază folosite sunt galbenul, albastrul și roșul, redată separat și spontan, astfel încât să mențină integritatea formelor și culorii în compoziție. Un alt aspect reușit al acestei compoziții este faptul că ea se lecturează integral, dar poate fi privită și în detalii, iar impresia produsă este de lungă durată.

O compoziție, devenită deja celebră, și care se păstrează în fondurile MNAM, este cea cu denumirea *Pigmalion* (1988, bronz). În cele două semitondouri, cele două figuri nude diferă, dar și se completează reciproc. Nudul bărbătesc, interpretat în spiritul antichității grecești, care îl reprezintă pe Pigmalion îngândurat, este însoțit de Galatea nudă, redată în spiritul artei constructiviste, în special al celei lui Aleksandr Arhipenko. Pe fundal apare imaginea generalizată a unui îngerăș cu arcul întins. Chinurile creației, firea și relația artist-om, artist-muză, aspirațiile unui artist – toate au încăput în cadrul strict al acestui semitondou, care arată ca o carte deschisă.

Autorul mai apelează la tema creatorilor din tezaurul universal, creând și un chip cu denumirea *Dante* (1996, bronz). Încadrată într-un cadru circular, imaginea lucrată în volum, pe alocuri iese din suprafața fundalului, pe alocuri face breșe, astfel încât suprafața capătă efecte de spontaneitate și de vechime. Modul în care este redat Dante este unul adânc, personajul fiind surprins într-un moment de inspirație și de trăire profundă.

Tema este continuată în compoziția *Orfeu. Eminescu* (1997, bronz), care se află în prezent la Galeria Parlamentului României. Sacralitatea actului creației este redat sugestiv și emoționant de autor în chipul personajului cu corp ascetic, cu privirea ridicată rugător spre ceruri, cu mâinile care cer instrumentul pentru a da glas „melodiei divine”, care îi domină auzul și inima lui. Astfel, printr-o imagine, pe cât s-ar părea de pământească și corporală, autorul a reușit să evoce taina creației și chinul creatorului de a-și realiza opera.

Ion Zderciuc aduce spectatorului și imagini feminine de o duioșie aparte, cum ar fi, spre exemplu, *Maria Cebotari* (2001, bronz). Corpul grațios ca o coloană al cântăreței este flancat din două părți de cortină, scena este doar sugerată – toate ne arată hotărârea cu care artista intră în scenă pentru a cuceri publicul. Mai puțin obișnuită pentru plastica autohtonă, această compoziție este un imn feminității.

Și, în sfârșit, un nud prin care Ion Zderciuc va intra în tagma celor mai merituoși creatori din țară, este cel din compoziția *Ana* (1996, bronz, lemn). Personajul central din balada *Meșterul Manole*, Ana, cea care devine jertfă pentru ca mănăstirea Argeșului, „*monastire naltă, cum n-a mai fost altă*”, să fie ridicată în locul ruinelor unui templu păgân, unde au fost aduse sacrificii sângeroase zeilor. Chipul nud al Anei însărcinate este lucrat de autor în bronz și situat în interiorul unui trunchi de copac, care, la fel, se deschide asemeni unei cărți. Trunchiul de copac simbolizează și trunchiul viguros al arborelui neamului.

Astfel, pornind de la statuete-nuduri, trecând prin faza unor reprezentări mai naturaliste, apoi la compoziții în care metaforele sunt integratoare, autorul trece la compoziții ce evocă personalitățile marilor creatori și mai târziu la teme de spiritualității neamului.

Întors la Chișinău, în anul 1987, el lucrează la Fondul Plastic, iar din 1988 este profesor la Facultatea de Arte Plastice a Universității Pedagogice de Stat *Ion Creangă*. Cu studenții din anul IV el lucrează și asupra nudului, programul fiind mai vast ca în prezent: la nud se lucra 24 de ore academice. Pentru ore el a pregătit suporturi, armaturi și studenții vor lucra stăruitor asupra nudului în picioare, urmărind de pe model mișcarea în contrapposto. Uneori studenții vor face statuete în plastica de mici dimensiuni, care, de asemenea, necesită abilități și muncă asiduă.

Astfel, absolventul anului 1999, Eduard Ciobanu, creează un nud în gips. Mai mult liric și romantic, acesta are formele idealizate, racursul fiind optimal pentru a obține un rezultat deosebit. Iar în 2001, studentul Godoroja creează, în atelierul lui Ion Zderciuc, compoziția *Tezeu* (2001, gips patinat), lucrare plină de dinamism cu un nud și o ființă fantastică. Linia este continuată de Ala Guivan, cu

lucrarea *Disperare* (2004, gips patinat), în care formele au o alură modernă. Un nud (2009, gips patinat), într-o poză degajată, este lucrat de Olga Drobac. Și studentul Moiseev lucrează o compoziție-nud cu denumirea *Descătușare*, în anul 2010, în gips patinat. Este o lucrare deosebit de reușită, atât sub aspect plastic și compozițional, cât și sub aspectul anatomic.

De asemenea au creat nuduri la lucrările de licență, studenții Vitalie Moraru – *Sărut* (1999), Aliona Burdilă – *Răpirea Europei* (2001), Nadejda Rotaru – *Nud* (2004), Ion Bolocan – *Nud* (2005), Lilia Ochișan – *Nud* (2007) și, la masterat, Victor Cireș – *Oglindire* (2015).

Dintre cei 27 de discipoli ai profesorului Ion Zderciuc, 11 au preferat să modeleze, pentru lucrarea de licență, nud feminin sau de bărbat.

Desigur, aportul pedagogului și sculptorului Ion Zderciuc la instruirea și ridicarea nivelului artistic al lucrărilor studenților este inestimabil. El păstrează totuși maniera fiecărui student, lucrările lor fiind neomogene, irepetabile. Studenții capătă un suport teoretic și practic care îi va ajuta și după absolvirea facultății să lucreze nuduri de sine stătător.

Ca specialist și membru al UAP, Ion Zderciuc nu prea practică nuduri. Anterior, în anii '90, și-a dorit să creeze un ciclu de nuduri pentru o expoziție personală doar cu nuduri. În primele cicluri de lucrări urmărirea asemănării, avea atracție pentru forme, astfel încât, după cum spune el, „sub stratul de material să pulseze viața”. Acum nudul său este mai sumar, mai schematic, pentru el contează gestul, dinamica, el nu mai urmărește natura cu exactitate.

Pe viitor vrea să lucreze în lemn compoziții sculpturale-nud. Vrea să-și definitiveze propriul stil, preferințele lui fiind multiple. Dintre lucrările colegilor săi, a menționat nudurile făcute de Nicolae Nița, pe care le consideră deosebite, cu o energetică deosebită. De asemenea i-a remarcat pe Ion Bolocan și pe Ioan Grecu. El consideră că ar fi oportună organizarea unei expoziții cu nuduri la Chișinău.

Nudurile unduioase și mlădioasele cupluri ale lui Ion Zderciuc, înnobilate de vibrația calmă a luminii, reprezintă trăiri ale eternului uman: de puritate, gingășie și armonie [1, p. 3].

Bibliografie

1. Barbas, Eleonora, *Ion Zderciuc. Sculptură*, Chișinău.
2. Marian, Ana, *Sculptura din Republica Moldova. Secolul XX. Studiu de sinteză*, Editura Universul, Chișinău, 2007.
3. Suruceanu, Valeria, *Galeria de sculptură contemporană din colecția Muzeului Național de Artă al Moldovei*, Editura Cartea Moldovei, Chișinău, 2008.